ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з навчально-педагогічної роботи
_____ М. Боднар
«1» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)

Кременець – 2024 р.

Робоча програма «Географія материків і океанів» для студентів, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Кременець, 2024 р. 21 с.

Розробник програми:
Бондаренко Т.Є., викладач кафедри біології, екології та методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол від «1» серпня 2024 року № 1.

Завідувач кафедри О. Кратко

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Географія материків і океанів» складена згідно освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з галузі 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Об'єктом «Географії материків і океанів» є материки і океани. У курсі розглядаються загальна характеристика, історія становлення та розвитку материків і океанів, тектоніка та геологічна будова, рельєф, клімат, поверхневі води, рослинний та тваринний світ, ландшафти материків.

Вивчення дисципліни «Географія материків і океанів» сприяє ознайомленню здобувачів вищої освіти з основними історичними етапами дослідження та освоєння океанів і материків; загальними особливостями природи океанів і материків; закономірностями і особливостями поширення рельєфу, клімату, гідрографічної сітки, природних зон світу.

*Міждисциплінарні зв'язки: «*Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів», «Загальне землезнавство з основами картографії», «Географія України», «Географія світового господарства», «Краєзнавство».

Ключові слова: гідрографічна сітка, клімат, материки, океани, тектонічна будова, природні зони, фізична географія.

2. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Найменування показників</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 3</td><td>Галузь знань
01 Освіта / Педагогіка</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров’я людини)</td><td>І-й</td><td>І-й</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 3</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 90</td><td>І-й</td><td>І-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>16 год.</td><td>4</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 2
самостійної роботи студента – 3</td><td rowspan="8">Освітній рівень: перший (бакалаврський)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Біологія та здоров’я людини. Географія)</td><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td>18 год.</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>46 год.</td><td>70 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання</td></tr>
<tr><td>10 год.</td><td>10 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю – залік</td></tr>
</table>

Для денної форми навчання – 37,8% : 62,2%.
Для заочної форми навчання – 11,1%:88,9%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Географія материків і океанів» є надання здобувачам вищої освіти систематичних знань про різноманіття природи океанів та окремих материків:

- причини і закономірності змін геологічної будови, рельєфу, клімату, поверхневих вод, рослинного та тваринного світу, ландшафтів від місця до місця в межах окремих материків;
- виявлення специфічних природних умов окремих материків;
- причини і закономірності змін геологічної будови, рельєфу, клімату, рослинного і тваринного світу окремих океанів;
- виявлення специфічних природних умов окремих океанів;
- порівняльна характеристика ландшафтів материків різних за походженням, північної та південної півкулі.

Внаслідок вивчення дисципліни здобувачі вищої совіти мають ***знати***:

- гіпотези походження материків та океанів
- причини і закономірності змін геологічної будови, рельєфу, клімату, поверхневих вод, рослинного та тваринного світу материків та океанів;
- причини і закономірності зміни ландшафтів від місця до місця в межах окремих материків та океанів;
- специфічні природні умови окремих материків і океанів.
- основні історичні етапи дослідження та освоєння океанів і материків;
- загальні особливості природи океанів і материків;
- типовий план характеристики океану;
- закономірності зміни солоності і температури вод, розташування океанічних течій;
- головні закономірності поширення життя в океанах; типовий план характеристики фізико-географічного положення материка та океану;
- зв’язок орографії з тектонічною будовою материка;
- основні кліматотвірні чинники, особливості розподілу тепла і кількості атмосферних опадів по території материків і акваторії океанів;
- поділ материків і океанів на кліматичні пояси та області і характерні для них типи клімату;
- особливості поширення, живлення, водного режиму, господарського використання та екологічного стану річок;
- особливості поширення, походження, водного режиму, господарського використання та екологічного стану озер;
- особливості поширення та основні риси географічних поясів і природних зон світу.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студенти мають ***вміти***:

складати фізико-географічну характеристику материків та океанів:

- виконувати оцінку природно-ресурсного потенціалу материків та океанів;
- вміти вільно орієнтуватися по карті;
- виявляти різні тектонічні структури в межах материків та океанів;
- характеризувати різні морфоскульптури в межах материків та океанів;

•аналізувати та порівнювати кліматичні особливості материків та океанів;

•характеризувати гідрографічну сітку, ґрунтовий покрив, рослинний та тваринний світ.

•виявляти взаємозв'язки між компонентами неживої і живої природи, користуватися тематичними картами для з'ясування природних закономірностей, показувати на карті об'єкти географічної номенклатури;

• давати комплексну фізико-географічну характеристику океану за типовим планом;

•порівнювати властивості водних мас різних частин океанів, показувати на карті морські течії, пояснювати загальну циркуляцію поверхневих вод Світового океану;

• висвітлювати взаємозв'язок між властивостями вод і поширенням життя в океанах;

• визначити географічні наслідки особливостей фізико-географічного положення материка або океану;

• виявляти залежність орографічних одиниць від тектонічної будови материка;

•пояснювати вплив основних кліматотвірних чинників на формування клімату материка або океану;

• показувати на карті простягання кліматичних поясів, їх поділ на кліматичні області, визначати типи клімату за кліматодіаграмами;

•давати комплексну характеристику річок за типовим планом;

•давати комплексну характеристику озер за типовим планом;

•давати комплексну характеристику географічних поясів і природних зон за типовим планом;

•давати комплексну регіональних одиниць материка за типовим планом.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних *компетентностей:*

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі освіти, що передбачає проведення досліджень і здійснення інновацій та характеризується комплексністю і невизначеністю умов та вимог

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

Фахові компетентності:

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК 14. Здатність формувати знання для обрання ефективних шляхів і способів збереження, зміцнення та відновлення здоров'я людини.

ФК 15. Здатність здійснювати позакласну та позашкільну роботу з біологічних проблем і досліджень, формування, збереження екологічно здорового середовища і зміцнення здоров'я.

ФК 16. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ФК 17. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

ФК 18. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів України.

ФК 19. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.

ФК 20. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей.

Результати навчання:

РН9. *Демонструє* володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН10. *Виявляє* навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, *пояснює* необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН 21. *Знає* та *розуміє* основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної науки.

РН 22. *Пояснює* просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

РН 23. *Описує* основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

РН 25. *Формує* в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об`єктів і територій.

РН 26. *Застосовує* базовий понятєвий, термінологічний, концептуальний

апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов’язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.

РН 27. *Уміє* характеризувати природні регіони, ландшафти й біогеоценози, пояснювати їхні особливості та взаємозв’язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних польових практик).

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКЕАНІВ

Тема 1. Світовий океан

Гіпотези походження материків та океанів. Гіпотези фіксизму – контракційна, базифікації. Гіпотези мобілізму – класична гіпотеза дрейфу материків, розсування океанічного дна, гіпотеза руху плит літосфери. Межі плит: дивергентні (розходження літосферних плит), конвергентні (сходження літосферних плит), сковзання. Зони землетрусів і сучасного гороутворення. Епіцентри і дати катастрофічних землетрусів.

Геологічна будова та рельєф дна Світового океану. Тектонічні структури Світового океану та його підрозділів. Основні риси рельєфу. Параметри, класифікація та різноманіття шельфів. Континентальний шельф. Континентальний схил. Перехідні області. Глибоководні западини на абісалі. Серединно-океанічні хребти.

Клімат океанів. Центри дії атмосфери над океанами. Течії в океанах. Температура, солоність та щільність води в океанах.

Корисні копалини океанів. Закономірності розподілу донних відкладів в океанах. Географічне розміщення покладів нафти та газу. Розміщення та стан берегових розсипищ. Морські рудопроявлення та родовища.

Тема 2. Загальна фізико-географічна характеристика океанів

Загальна фізико-географічна характеристика Тихого океану. Загальна фізико-географічна характеристика Атлантичного океану. Загальна фізико-географічна характеристика Індійського океану. Загальна фізико-географічна характеристика Північного Льодовитого океану.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРИКІВ ПІВДЕННОЇ ПІВКУЛІ

Тема 3. Фізико-географічна характеристика Південної Америки

Загальний огляд. Межі, розміри. Географічне положення. Основні особливості природи.

Історія формування території, тектонічна та геологічна будова, корисні копалини. Історія розвитку Південноамериканської платформи. Особливості розвитку платформи в палеозої і мезокайнозої. Гондванський етап піднять: зледеніння і накопичення континентальної товщі. Тихоокеанський геосинклінальний пояс – складчасто-бриловий Андійський орогенний пояс. Палеозойський і мезокайнозойський цикли формування Анд. Роль вулканізму, головні вулканічні області. Незавершеність гороутворення. Розташування корисних копалин в зв'язку з геологічною будовою.

Рельєф Південної Америки. Типи основних морфоструктур в межах платформи: плоскогір’я (Гвіанське, Бразильське, Патогонське) і рівнини (Льянос, Амазонії і Внутрішніх рівнин). Меридіонально-геоструктурні та широтно-поясні морфоструктури Анд. Відроджені гори прилягаючих частин платформи. Екзогенні та ендогенні фактори рельєфоутворення.

Клімат Південної Америки. Кліматоутворюючі фактори, оцінка їх ролі. Циркуляція повітряних мас, постійних і сезонних вітрів на розподіл опадів. Характеристика кліматичних поясів і областей Південної Америки.

Внутрішні води Південної Америки. Оцінка факторів формування поверхневого стоку. Положення міжокеанського вододілу в Андах. Розповсюдження і причини виникнення областей підвищеного, помірного і незначного річного стоку. Пояс внутрішнього стоку. Загальна характеристика найбільших річок. Генетичні типи озер. Льодовики.

Рослинність, тваринний світ та ґрунтовий покрив Південної Америки.

Географічні пояси і зони. Коротка характеристика зон і основних підзон на рівнинах сходу і заходу і висотних поясів в Андах в екваторіальному, субекваторіальному, тропічному, субтропічному і помірному поясах. Порівняння природних зон Південної Америки з природними зонами інших материків.

Тема 4. Фізико-географічна характеристика Африки

Загальний огляд. Межі, розміри. Географічне положення. Основні особливості природи.

Історія формування території, тектонічна та геологічна будова, корисні копалини. Давність Африкано-Аравійської платформи. Області розвитку байкальської, каледонської, герцинської, мезозойської та кайнозойської структур. Області прояву сучасних вулканічних і сейсмічних явищ. Розподіл і види корисних копалин у зв'язку з геологічною будовою. Найважливіші металогенічні провінції.

Рельєф Африки. Значення скидової тектоніки і коливальних рухів у формуванні великоблокових структур платформеної основи материка. Типи морфоструктур кристалічного фундаменту і осадового чохла платформи.

Клімат Африки. Кліматоутворюючі фактори. Типи кліматів. Послідовність їх зміни на північ і південь від екватора.

Внутрішні води Африки. Фактори формування стоку. Нерівномірність його розподілу в залежності від сучасних кліматичних умов і рельєфу. Зональні типи режимів річок і водного балансу. Роль найбільших транзитних річок у формуванні стоку. Характеристика Конго, Нігері та Замбезі. Області епізотичного стоку, режим тимчасових водотоків. Підземні води пустель і напівпустель. Найбільші озера.

Рослинність, тваринний світ та ґрунти Африки. Географічні пояси і зони. Фізико-географічне районування.

Походження і характеристика африканської флори і фауни. Ґрунтова зональність у Північній і Південній Африці. Переважання латеритних і примітивних пустельних ґрунтів.

Чітка вираженість географічної поясності і зональності. Повторюваність зон та їх розташування у Північній і Південній Африці. Особливості конфігурації зони саван, рідколісь і чагарників в субекваторіальному географічному поясі. Коротка комплексна характеристика природних зон. Зміни природних ландшафтів людиною.

Тема 5. Фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії

Загальний огляд. Межі, розміри. Географічне положення. Основні особливості природи.

Історія формування, тектонічна і геологічна будова, корисні копалини.

Розподіл платформених і геосинклінальних структур в Австралії.

Рельєф Австралії. Відображення платформених і геосинклінальних структур та еволюції клімату у рельєфі. Рельєфоутворюючі процеси. Значення неотектонічних рухів і екзогенних процесів.

Клімат Австралії. Кліматоутворюючі фактори. Типи кліматів у зв'язку з особливостями циркуляцій атмосфери і рельєфом.

Внутрішні води Австралії. Фактори формування стоку та його розподілу в зв'язку з кліматом і морфоструктурами. Області внутрішнього та зовнішнього стоку. Особливості режиму рік у зв'язку з переважанням дощового живлення. Нерівномірність річного і сезонного стоку. Характеристика систем Муррея та Дарлінга. Особливості використання річок. Генетичні типи озер та їх використання. Артезіанські басейни, їх розташування у зв'язку з геологічними структурами. Господарське значення підземних вод.

Ґрунтово-рослинний покрив та тваринний світ Австралії. Причини високого ступеню енемізму та бідності видами австралійської флори. Місця формування та типові представники. Розподіл типів рослинності у зв'язку з рельєфом і кліматом. Типи ґрунтів, реліктові ґрунти, їх походження. Історія розвитку і причини високого ендемізму австралійської фауни. Її головні представники. Інтродукція фауни.

Географічні пояси і зони, фізико-географічне районування. Переважаючий розвиток географічних зон тропічного поясу у зв'язку з географічним положенням. Роль Великого Вододільного хребту як зонального бар'єру. Особливості прояву географічної зональності.

Зміни природних ландшафтів людиною у зв'язку з нерівномірною засвоєністю території. Сучасних ландшафтах. *Обумовлення виділення фізико-географічних країн.*

Загальна характеристика Океанії

Тема 6. Фізико-географічна характеристика Антарктиди

Загальний огляд. Межі, розміри. Географічне положення. Основні особливості природи в порівнянні з іншими материками. Відкриття та дослідження Антарктиди.

Геологічна будова і рельєф. Геологічна будова та рельєф поверхні корінних порід. Льодовиковий рельєф.

Клімат Антарктиди. Метеорологічні умови та клімат. Сніговий покрив. Умови утворення, потужність та типи зледеніння. Оазиси Антарктиди.

О*рганічний світ:* фауна і флора, закономірності їх розповсюдження. Районування Антарктиди.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРИКІВ ПІВНІЧНОЇ ПІВКУЛІ

Тема 7. Фізико-географічна характеристика Північної Америки

Загальний огляд. Межі, розміри. Географічне положення. Основні особливості природи порівняно з Євразією та іншими материками. Видатні географічні об'єкти Північної Америки.

Історія формування території, тектонічна і геологічна будова та корисні копалини. Основні етапи геологічної історії. Північно-Американська платформа.

Тектонічні структури в межах платформи. Геосинклінальні пояси – тлантичний, Арктичний, Тихоокеанський. Геосинклінальні області в межах геосинклінальних поясів (герцинські, каледонські, мезозойські, кайнозойські). Серединні масиви та прогини.

Рельєф Північної Америки. Орографія Північної Америки. Відображення геоструктурного плану в рельєфі материка. Ендогенні фактори рельєфоутворення – вулканізм і землетруси. Роль екзогенних факторів в сучасному рельєфоутворенні. Четвертинне покривне та гірське зледеніння та його роль в рельєфоутворенні. Сучасне зледеніння, райони його поширення.

Клімат Північної Америки. Кліматоутворюючі фактори: географічне положення, центри дії атмосфери, холодні та теплі течії, орографія, підстелююча поверхня та ін. Західний пересув повітря. Вплив меридіонального розташування головних орографічних елементів на клімат. Характеристика кліматичних поясів.

Внутрішні води Північної Америки. Головні річкові басейни. Основні і другорядні вододіли. Області внутрішнього стоку. Основні типи режиму річок, зв’язок їх з кліматом. Особливості використання річок з різним режимом. Коротка характеристика найбільших річок: Міссісіпі, Маккензі, Колумбія, Колорадо, Ріо-Гранде. Озерні котловини за походженням. *Характеристика найбільших озер.* Підземні води. Льодовики.

Рослинність, ґрунти та тваринний світ Північної Америки. *Географічні пояси та зони, природні ресурси, їх використання, роль людини у зміні природи.*

Вплив океанів, циркуляції атмосфери і орографії на розташування і структуру географічних зон. Характеристика природних зон. Географічне розповсюдження природних ресурсів по території Північної Америки. Наслідки нераціонального їх використання.

Тема 8. Євразія

Загальна характеристика. Межі, розміри материка. Природні особливості материка у зв’язку з його величезними розмірами та місцерозташуванням у всіх географічних зонах Північної півкулі. Прояви секторності. Складність геологічної будови. Внутрішньоматерикові відмінності. Поділ Євразії на підконтиненти. Видатні географічні об'єкти Євразії.

Тектоніка і геологічна будова Євразії

Тектонічні структури в складі платформ – щити, синеклізи, антеклізи, авлакогени, рифти, западини, прогини. Осадовий покрив. Геосинклінальні пояси: Арктичний, Атлантичний, Тихоокеанський, Середземноморський,

Урало-Монгольський. Геосинклінальні області: байкальська, каледонська, герцинська, мезозойська, кайнозойська. Геосинклінальні системі. Серединні масиви. Корисні копалини Євразії.

Рельєф Євразії. Орографія Євразії. Зв'язок рельєфу Євразії з її тектонічною та геологічною будовою.

Морфоструктурне членування поверхні Євразії. Рівнини і височини платформених областей. Брилово-складчасті гори активизованних ділянок епіпалеозойських платформ. Рельєф геосинклінальних поясів. Рельєфоутворюючі фактори, які зумовили сучасний рельєф Євразії.

Клімат Євразії. Кліматоутворюючі фактори. Вплив розмірів, конфігурації, висоти та розташування головних орогорафічних елементів на клімат. Особливості впливу Тихого, Індійського, Атлантичного та Північного Льодовитого океанів. Сезонні зміни радіаційних умов та атмосферної циркуляції, режим осадків та зволоження, термічний режим. Гумідні та арідні області. Характеристика кліматичних поясів: екваторіального, субекваторіального, тропічного, субтропічного, помірного, субарктичного та арктичного.

Внутрішні води Євразії. Головні річкові басейни. Нерівномірний розподіл річкової мережі в Євразії в зв'язку з особливостями клімату. Типи режимів річок. Ріки областей внутрішнього та зовнішнього стоку. Підземні води. Льодовики. Використання гідроресурсів. Найбільші зрошувальні системи.

Рослинність, ґрунти та тваринний світ. Особливості формування флори та основних типів рослинного покриву. Основні рослинні зони. Рослинні ресурси. Несприятливі явища при використанні ґрунтів арідник та семи арідних областей: засолення, ерозія та інше. Географічні закономірності у розповсюдженні тварин.

Географічні пояси та зони. Прояв широтної географічної зональності та висотної поясності в зв'язку з рельєфом і наявністю континентального та океанічного секторів.

Фізико-географічне районування. Величезні розміри площі Євразії, складність та різноманіття її рельєфу, вплив океанів, розташування у всіх кліматичних поясах Північної півкулі зумовили складну картину простровой диференціації природи материка. Фізико-географічні регіони: Євразійський сектор Арктики та Субарктики, Північна та Середня Європа, Східна Європа, Середземномор'я, Передньоазійське нагір'я, Південно-Західна Азія, Північна Азія, Центральна Азія, Східна Азія, Південна та Південно-Східна Азія.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	індивідуальна робота	самостійна робота		лекції	практичні	індивідуальна робота	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль І. Змістовий модуль і. фізико-географічна характеристика океанів										
Тема 1. Світовий океан	11	2	2		7					10
Тема 2. Загальна фізико-географічна характеристика океанів	15	4	4		7			2		10
Разом за модулем 1	**26**	**6**	**6**		**14**	**22**		**2**		**20**
Змістовий модуль 2. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРИКІВ ПІВДЕННОЇ ПІВКУЛІ										
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Південної Америки	11	2	2		7	14	2	2		10
Тема 4. Фізико-географічна характеристика Африки	10	2	2		6	10				10
Тема 5. Фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії	9	2	2		5	10				10
Разом за змістовим модулем 2	**30**	**6**	**6**		**18**	**34**	**2**	**2**		**30**
Змістовий модуль 3. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРИКІВ ПІВНІЧНОЇ ПІВКУЛІ										
Тема 6. Фізико-географічна характеристика	11	2	2		7	10				10

Північної Америки										
Тема 7 . Євразія	13	2	4		7	14	2	2		10
Разом за змістовим модулем 3	**24**	**4**	**6**		**14**	**24**	**2**	**2**		**20**
Разом за модулем 1	**80**	**16**	**18**		**46**	**80**	**4**	**6**		**70**
Модуль 2										
ІНДЗ	**10**			**10**		**10**			**10**	
Усього годин	**90**	**16**	**18**	**10**	**46**	***90***	**4**	**6**	***10***	***70***

6. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1	
1.	Світовий океан	2
2.	Загальна фізико-географічна характеристика океанів. Тихий та Атлантичний океан.	2
3.	Індійський та Північно-Льодовитий океан.	2
	Змістовий модуль 2	
4.	Фізико-географічна характеристика Південної Америки	2
5.	Фізико-географічна характеристика Африки	2
6.	Фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії	
	Змістовий модуль 3	
6.	Фізико-географічна характеристика Північної Америки	2
7.	Євразія.	2
9.	Фізико-географічне районування Євразії.	2
	Всього	18

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час практичних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
7 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних

	запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує завдання стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
6 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. Розв'язує завдання переважно стандартним способом.
5 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Розв'язує завдання виключно стандартним способом, але допускає при цьому незначні помилки.
4 бали	Здобувач вищої освіти не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Практичні завдання виконує із значними помилками.
3 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Під час виконання практичних завдань допускає багато помилок і неточностей.
2 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді. Із значними недоліками виконує практичні завдання.
1 бал	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Студент демонструє нездатність виконати практичні завдання.

7. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ п/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
Змістовий модуль 1.			
1.	Тема 1. Світовий океан	Корисні копалини океанів. Закономірності розподілу донних відкладів в океанах. Географічне розміщення покладів нафти та газу. Розміщення та стан берегових розсипищ. Морські рудопроявлення та родовища.	7/10
2.	Тема 2. Загальна фізико-географічна характеристика океанів	Загальна фізико-географічна характеристика Атлантичного океану.	7/10
3.	Індійський та Північно-	Загальна фізико-географічна	7/10

	Льодовитий океан.	характеристика Північно-Льодовитого океану.	
Змістовий модуль 2.			
4	Фізико-географічна характеристика Південної Америки	Загальна характеристика найбільших річок Південної Америки. Генетичні типи озер. Льодовики. Географічні пояси і зони. Фізико-географічне районування	6/10
5.	Фізико-географічна характеристика Африки	Характеристика Конго, Нігері та Замбезі. Найбільші озера. Географічні пояси і зони. Фізико-географічне районування.	6/10
6.	Фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії	Фізико-географічне районування Австралії. Океанія.	
Змістовий модуль 3.			
7.	Фізико-географічна характеристика Північної Америки	Географічні пояси і зони. Фізико-географічне районування Північної Америки	7/10
8.	Євразія.	Географічні пояси та зони Євразії. Прояв широтної географічної зональності та висотної поясності в зв'язку з рельєфом і наявністю континентального та океанічного секторів.	7/10
	Фізико-географічне районування Євразії.	Фізико-географічні особливості Східної Європи	7/10
	Всього		**46/70**

Самостійна робота здобувачів вищої освіти (вивчення джерел інформації, виконання практичних завдань), спрямована на поглиблене вивчення програмового матеріалу.

Поточне оцінювання самостійної роботи студентів за кожною темою навчальної дисципліни здійснюється під час практичної роботи.

8. Індивідуальні навчально-дослідні звання та критерії їх оцінювання

ІНДЗ виконуються у формі написання індивідуального портфоліо. Портфоліо робіт – зібрання різних творчих, друковані матеріали, власні розробки, виступи, доповіді тощо

Тематика ІНДЗ

1. Арктична острівна Азія
2. Західно Сибірська рівнина
3. Середній Сибір
4. Північно-Східний Сибір
5. гори півдня Сибіру (Алтайсько-Саянська гірська країна)

6. Камчатсько-Курильська фізико-географічна країна
7. Амуро-Сахалінська країна
8. Японські острови
9. Північно-Східний Китай і п-ів Корея
10. Східний Китай
11. Середня Азія (Туранська рівнина, Казахський дрібносопковик)
12. підвищені рівнини Центральної Азії (Гобі, Алашань, Такла-Макан та ін.)
13. гірська Центральна Азія (Паміро-Алтай, ТяньШань, Саур і Тар-Багатай, Кунь-Лунь, Хангай, Алтинтаг, Каракорум, Тібет)
14. Кавказ
15. Передньоазіатське нагір'я
16. Месопотамська рівнина
17. Аравійський півострів,
18. Левант (Азіатське Середземномор'я)
19. Гімалаї
20. Індо-Гангська низовина
21. п-ів Індостан,
22. Індокитай,
23. Малайський архіпелагї
24. Гренландія
25. Канадський Арктичний архіпелагї
26. Аппалачі і приаппалацькі райони
27. Кордильєрський Захід
28. Центральна Америка: Перешийок, Острови.
29. Західно-Австралійське плоскогір'я
30. Центральна низовина
31. Східно-Австралійських гірська країна
32. Острів Тасманія
33. Атласька гірська країна
34. Пустеля Сахара
35. Суданська країна
36. Північно-Гвінейська височина
37. Улоговина Конго
38. Ефіопське нагір'я і плато Сомалі
39. СхіднoАфриканське плоскогір'я
40. Південно-Африканське плоскогір'я
41. Капські гори
42. Острів Мадагаскар.

Критерії оцінювання ІНДЗ

. Критерії	**Кількість балів**
Співвідношенння змісту із темою потрфоліо	1
Повнота виконання роботи	2
Навність широкого спектру елементів портфоліо (наприклад, письмові роботи, виготовлені наочні матеріали, відеоматеріали).	2
Якість оформлення і представлення матеріалів	2
Всього	**7**

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	6-7	Відмінно
Достатній	4-5	Добре
Середній	2-3	Задовільно
Низький	0-1	Незадовільно

9. Методи навчання

- словесні: розповідь, пояснення, лекція, інструктаж бесіда, диспут, дискусія;
- практичні: практичні роботи, вправи, самостійна робота студентів з різними джерелами інформації, складання конспектів (тез), робота з картою, робота зі статистичними матеріалами, підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, презентацій, метод проектів, аналіз проблемних ситуацій, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей, прогнозування тощо.

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, пошуковий, дослідницький.

Дистанційні методи навчання: метод індивідуалізованого навчання, навчання з освітніми ресурсами (освітні платформи Moodle), телекомунікаційні методи (Zoom-конференції, зустрічі у Google Meet, робота у Viber-групах).

10. Методи контролю

Поточний контроль: усне або письмове опитування на практичних заняттях; оцінювання результатів виконання практичних робіт; тестування тощо. Оцінювання ІНДЗ, залік.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

<table>
<tr><td colspan="7">Модуль І</td><td rowspan="3">Модуль ІІ (ІНДЗ)</td><td rowspan="3">Модуль ІІІ Підсумковий тест</td><td rowspan="3">Разом</td></tr>
<tr><td colspan="7">63</td></tr>
<tr><td colspan="7"></td></tr>
<tr><td colspan="2">ЗМІ</td><td colspan="3">ЗМ ІІ</td><td colspan="2">ЗМ ІІІ</td><td rowspan="3">7</td><td rowspan="3">30</td><td rowspan="3">100</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td></tr>
<tr><td>7</td><td>14</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>14</td></tr>
</table>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	**A**	відмінно	зараховано
82-89	**B**	добре	
75-81	**C**		
68-74	**D**	задовільно	
60-67	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Лекційний курс: електронні варіанти конспектів лекцій.
2. Практичні заняття:

Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів. Навчально-методичний посібник до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. Кропивницький: ПП Озеров, 2020. 188 с.

3. Самостійна робота студентів: методичні рекомендації до самостійної роботи.
4. Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів. навч.-метод. посіб. до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. Кропивницький: ПП Озеров, 2020. 188 с.

13. Рекомендована література

Базова

1. Барановська О. В. Фізична географія материків і океанів : навч. посіб. для студентів ВНЗ : [у 2 ч.]. Ніжин : Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя, 2013. 306 с.
2. Барановська О.В. Фізична географія материків і океанів. Частина І. Світовий океан,Африка, Австралія, Океанія, Південна Америка: навч. посібник. Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М.Гоголя, 2013. 306 с.
3. Барановська О.В. Фізична географія материків і океанів. Частина ІІ. Північна Америка та Євразія: навч. посібник. Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М.Гоголя, 2018. 378 с.
4. Костів Л. Я. Фізична географія материків і океанів. Африка : навч.-метод. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 184 с. https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/afrika_kostiv.pdf
5. Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів: навч.-метод. посібник до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. Кропивницький: ПП Озеров, 2020. 188 с.

6. Міхелі С.В. Фізична географія Євразії: навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. 286 с.
7. Міхелі С.В. Фізична географія Північної Америки: навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2019. 286 с.
8. Фізична географія материків та океанів. Ч. І. Євразія : методичні вказівки до виконання практичних та самостійних робіт / укладач О. С. Данильченко. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 38 с. https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9983
9. Шищенко П.Г. та ін. Фізична географія материків і океанів: підручник: у 2- х т. Т.2. Європа. Київ, 2017. 540 с.
10. Шищенко П.Г. та ін. Фізична географія материків і океанів: підручник у 2-х т. Т.1 Азія. Київ, 2017. 643 с.

Додаткова

1. Атлас вчителя / За ред. В.В. Молочко, Ж.Є. Бонк, І.Л. Дрогушевська та ін.. Київ : ДНВП «Картографія», 2010.
2. Атлас світу. Київ : НВП «Картографія», 1999. 215 с.
3. Блій Г.Д. Географія: світи, регіони, концепти / Блій Г.Д, Муллер П., Шаблій О. / Пер. з англ. Київ : Либідь, 2004. 740 с.
4. Гудзевич А. В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія) : навч. посіб. для студ. вузів. Вінниця : Віндрук, 2005. 464 с.
5. Лабораторно-практичні заняття з фізичної географії материків і океанів : завдання та методичні вказівки для студ. природничо-географічного факультету / укл. О.В. Бова, А.О. Корнус, В.В. Чайка. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. 64 с
6. Панасенко Б.Д. Фізична географія материків і океанів. навч.посіб. У 2 ч. Вінниця: Гіпаніс, 2001. 410 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І.Вернадського http://www.nbuv.gov.ua
2. Географіка. Географічний портал http://geografica.net.ua
3. Географія. Мислення, що змінює світ http://www.geograf.com.ua
4. Для географа http://compas.ucoz.com
5. Спеціалізована електронна бібліотека http://www.twirpx.com
6. Indian Geography: A Complete Study Material for Competitive Exams https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/indian-geography-a-completestudy-material-1470739888-1
7.Geological structures: a practical introduction https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/geological-structures-a-practicalintroduction